

ዳኞች፡- ዓብዱልቃድር መሐመድ

ተሻገር ገ/ሥላሴ

ታፈሰ ይርጋ

ፀጋዬ አስማማው

ዓሊ መሐመድ

አመልካች፡- አቶ ሣሙኤል ፈረንጅ - ጠበቃ አበበ ታዬ ቀርቦዋል

ተጠሪዎች፡- 1/ አቶ ግርማ ታፈሰ - ጠበቃ አብርሃም አሰፋ ቀርቦዋል።

2/ ወ/ሮ አሰገደች በቀለ - ጠበቃ አብርሃም አሰፋ ቀርቦዋል።

ፍርድ ቤቱ ጉዳዩን ከመረመረ በኋላ የሚከተለውን ፍርድ ሰጥቷል።

ፍ ር ድ

ለዚህ የሰበር ክርክር መነሻው አመልካች ግንቦት 04 ቀን 2000 ዓ.ም በተፃፈ አቤቱታቸው የፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ችሎት በፍ/ይ/መ/ቁ.33004/ የካቲት 13 ቀን 2000 ዓ.ም በሰጠው ፍርድ በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 882 ይዘት ከምስክሮች አንዱ ዳኛ ወይም ውል ለማዋዋል ሥልጣን የተሰጠው ሰው ሲባል በስጦታው /ኑዛዜው ፎርም ውስጥ የተመዘገበ ምስክር ከሆነ እንጂ ኑዛዜው ወይም ስጦታው በአዋዋይ ወይም በዳኛው ፊት መከናወኑ ብቻ የምስክሮቹን ብዛት በተለየ ሁኔታ በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 881/2 ከሚፈለጉት 4 ምስክሮች ወደ ሁለት ዝቅ ማድረግ አይቻልም በማለት የያዘው የሕግ ትርጉም መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ነው በማለት ፍርዱ እንዲታረምላቸው ስለጠየቁ ነው።

ክርክሩ የጀመው በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ሲሆን በዚህ ፍ/ቤት የአሁኑ ተጠሪዎች አመልካቾች፣ የአሁኑ አመልካች ደግሞ ተጠሪ የነበሩ ሲሆን፤ አመልካቾቹ ጥር 06/1988 ዓ.ም በተፃፈ አቤቱታቸው የሚች ወ/ሮ ጥሩነሽ ቦጋለ ወራሾች መሆናቸውን በመግለጽ በወረዳ 09/ቀበሌ 06 ክልል የሚገኘው የቤት ቁጥር 579 የሆነውና በቤቱ ውስጥ የሚገኙ ቁሳቁሶች እንዲሁም ግርሰሪ የሚች አውራሻቸው ንብረቶች መሆናቸውን በመግለጽ የውርስ አጣሪ እንዲሾምላቸው የጠየቁ ሲሆን በስር ፍ/ቤቱ ተጠሪ የነበሩ የአሁኑ አመልካችም መጋቢት 05/1988 ዓ.ም በተፃፈ መልሳቸው አመልካቾቹ ያቀረቡት ጥያቄ ሐቅነት እንደሌለው በመግለጻቸው ፍ/ቤቱም የውርስ አጣሪ ሾሟል፤ ውርስ አጣሪውም ሚያዚያ 20 ቀን 1997 ዓ.ም የተፃፈ ሪፖርት ለፍ/ቤቱ ያቀረበ ሲሆን ይዘቱም አከራካሪው ቤት ተጠሪው ከሚች በስጦታ የተላለፈላቸው እንደሆነና ይህንንም የስር አመልካቾቹ እንደማይቀበሉት የሚገልፀው መሠረታዊ ነጥብ ሲሆን የስር ፍ/ቤቱም ቤቱ ለተጠሪው በሥጦታ እንደተላለፈላቸው በማረጋገጥ አመልካቾቹ በዚህ ተቃውሞ ካላቸው የስጦታ ይፍረስልኝ ጥያቄ ከሚያቀርቡ በስተቀር ጥያቄያቸው ተቀባይነት እንደሌለው ወስኗል።

አመልካቾቹም የስር ፍ/ቤቱ በኮ/ቁ. 22789፣ ጥር 12 ቀን 1998 ዓ.ም ከላይ የሰጠውን ውሳኔ በመቃወም ወደ ፌዴራል ክፍተኛ ፍ/ቤት ይግባኝ ያቀረቡ ሲሆን ፍ/ቤቱም የግራና ቀኙን ክርክር ካኪያሄደ በኋላ በኮ/መ/ቁ. 45348፣ ሐምሌ 17 ቀን 1999 ዓ.ም በሰጠው ፍርድ ይግባኝ ባዮቹ በተለየ መዝገብ የስጦታው ይፍረስልን ጥያቄ ማቅረብ ሳይቻልባቸው በውርስ አጣሪው በተደረገው የማጣራት ስራ የስጦታው ሕጋዊ ያለመሆን ክርክር ከማቅረብ የሚከለክሉበት ምክንያት እንደሌለ ካሰፈረ በኋላ አከራካሪው ስጦታ በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 2443፣ 881 እና 882 እንደተገለፀው በአራት ምስክሮች ፊት ያልተደረገ እንደሆነና መጋቢት 18 ቀን 1987 ዓ.ም ወ/ሮ ጥሩነሽ ቦጋለ ለመልስ ሰጭው አደረጉት በተባለው ስጦታ የሰፈሩት ሁለት ምስክሮች እንጂ በሕገ መሠረት አራት እንዳልሆኑ፣ ስጦታው በአዋዋይ ፊት መከናወኑ

በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 882 እንደተጠቀሰው የምስክሮች ብዛት ወደ ሁለት አያስቀንሰውም፤ በዚህ ዓንቀጽ መሠረት ምስክሮቹ ሁለት ሰዎች ብቻ በቂ የሚሆኑት ከምስክሮቹ አንዱ ውል ለማዋዋል ስልጣን የተሰጠው ሰው ወይም ዳኛ ሆነው መደበኛ ሥራቸውን እያከናወኑ በነበሩበት ሲሆን ነው፤ በዚህ የስጦታ ጽሁፍ ግን ምንም እንኳን ስጦታው የተደረገው በአዋዋይ ፊት ቢሆንም ከሁለቱ ምስክሮች አንዱ ራሱ አዋዋይ ባለመሆኑና በሕግ የሰፈረውን አባባል ስለማያሟሉ ተደረገ የተባለው ስጦታ ተቀባይነት የለውም፤ ይግባኝ ባዮቹ በቤቱ ላይ ድርሻ አላቸው በማለት የስር ፍ/ቤቱን ውሣኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 348/1/ መሠረት ሽርታል።

የፌዴራሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ችሎትም ከላይ የሰፈረውን የከፍተኛ ፍ/ቤቱ አተረጓጎም ተቀባይነት ያለው መሆኑና የአሁኑ አመልካች ያቀረቡለትን ይግባኝ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ህ/ቁ. 337 ተቀባይነት እንደሌለው በፍ/ይ/መ/ቁ. 33004 የካቲት 13 ቀን 2000 ዓ.ም በሰጠው ትእዛዝ አረጋግጧል።

አመልካቹም ግንቦት 04 ቀን 2000 ዓ.ም በተፃፈ አቤቱታቸው አከራካሪው ቤት ከወ/ሮ ጥሩነሽ አበበ በስጦታ እንደተላለፈላቸውና የስጦታ ውሉም በውልና ማስረጃ ጽህፈት ቤት ቀርቦ በቁጥር 167/87 በ26/07/1987 ዓ.ም ተመዝግቦ ከ12 ዓመታት በላይ በይዘታዬ ስር ሆኖ እያለና የስር ፍ/ቤቱ ስጦታው በአግባቡ የተከናወነ ነው ብሎ እያለ የከፍተኛ ፍ/ቤት ውሉ በውልና ማስረጃ ፊት ቢፈጸምም በጽሁፉ ውስጥ አራት ምስክሮች አልተጠቀሱም አዋዋይ ራሱ በውሉ ውስጥ በምስክርነት እስካልተጠቀሰ ድረስ ሁለቱ ምስክሮች በቂ አይደሉም በማለት የስጦታ ውሉን ማፍረሱ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት ነውና ውሣኔው ይሻርልኝ ብለዋል።

ተጠሪዎቹም ጥቅምት 11/2001 ዓ.ም በተፃፈ መልስ ያቀረቡ ሲሆን መሠረታዊ ይዘቱም በስጦታ ውሉ የተጠቀሱት ሁለት ተራ ሰዎች እንጂ አንዳቸውም አዋዋይ ባለመሆናቸው በሕጉ የተቀመጠው የአራት ምስክሮች መሟላት በሌለበት ሁኔታ ስጦታው ሕጋዊ ሊሆን አይችልም፤ ስለሆነም የከፍተኛው ፍ/ቤት እና የጠቅላይ ፍ/ቤቱ ይግባኝ ሰሚ ችሎት ውሣኔዎች ተገቢውን አተረጓጎም የተከተሉ በመሆናቸው ሊፀድቁ ይገባል የሚል ነው።

ይህ የሰበር ችሎትም የግራ ቀኙ ወገኖች የክርክር አመጣጥ ከላይ በሰፈረው መልኩ ከተገነዘበ በኋላ ወ/ሮ ጥሩነሽ ቦጋለ መጋቢት 18 ቀን 1987 ዓ.ም ለአመልካች ያደረጉት ስጦታ ተገቢውን ፎርማሊቲ ያሟላ ነው ወይስ አያሟላም? የሚለውን መሰረታዊ ጭብጥ በመያዝ ጉዳዩን እንደሚከተለው መርምሯል።

የአሁኑ ተጠሪዎች በሥር ፍርድ ቤት ባቀረቡት ጥያቄ በቀድሞ ወረዳ 09፣ ቀበሌ 06 የሚገኘው ቁጥሩ 579 የሆነውን ቤት የአውራሻቸው ወ/ሮ ጥሩነሽ ቦጋለ እንደሆኑ በመግለጽ በውርስ አጣሪ ተጣርቶ ድርሻቸውን እንዲከፈላቸው ሲጠይቁ የአሁኑ አመልካች ደግሞ ከላይ የተጠቀሰው ቤት ሚች ወ/ሮ ጥሩነሽ ቦጋለ በውልና ማስረጃ ጽህፈት ቤት ቀርበው የሰጧቸው እንደሆነና የውርስ መጣራቱ እካል ሊሆን እንደማይገባው የሚጠቁም መልስ ሰጥተዋል። በፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤቱ የተሾመው ውርስ አጣሪ እካል ባደረገው ማጣራት አከራካሪው ቤት ለአመልካቹ በስጦታ የተላለፈ እንደሆነና በውርስ ክፍፍሉ መካተት የለበትም የሚል የውሣኔ ሃሳብ ያቀረበ ሲሆን የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤቱም ይህንን የማጣራት ውጤት ተቀብሎ አጽድቆታል። በአሁኑ ተጠሪዎች ይግባኝ የቀረበለት የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት ደግሞ የስጦታው ሕጋዊነት ከፍ/ብ/ሕ/ቁ. 2443፣ 881/2/ እና 882 ካኒያ ከሚፈለገው ፎርማሊቲ አንፃር ጉዳዩን በማጤን ምንም እንኳን ስጦታው በውልና ማስረጃ ጽ/ቤት የተከናወነ ቢሆንም ውል አዋዋይ በስጦታው ጽሁፍ እንደ አንድ ምስክር ሆኖ እስካልተጠቀሰ ድረስ በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 882 የተጠቀሰው የሁለት ምስክሮች ልዩ ሁኔታ ተሟልቷል ሊባል አይችልም፤ በፍ/ብ/ህ/ቁ.881/2/ በተጠቀሰው መሠረት በስጦታ ውሉ አራት ምስክሮች መጠቀስ ሲገባቸው ሁለት ምስክሮች ብቻ መዘርዘራቸው በቂ ባለመሆኑ ስጦታው በሕግ አስገዳጅነት ያለውን ፎርማሊቲ አላሟላም በማለት ተቀባይነት የለውም ብሏል፤ የፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ችሎትም የከፍተኛውን ፍርድ ቤት አተረጓጎም በመቀበል አመልካቹ ያቀረበለትን ይግባኝ ማቆሰለው ቀርቷል። ይሁን እንጂ የፍ/ብ/ሕ/ቁ. 882 አተረጓጎም በሚመለከት ይህ የሰበር ችሎት ካሁን በፊት በሰ/መ/ቁ. 36777 ጥቅምት 25/2001 ዓ.ም በሰጠው ፍርድ ትርጉም የሰጠበት ጉዳይ ሲሆን ይኸውም የኑዛዜ ወይም የስጦታ ውል የተፈጸመው ውል ለማዋዋል ስልጣን በተሰጠው ሰው ፊት ከሆነ አዋዋይ በኑዛዜው ወይም በስጦታ ውሉ ውስጥ እንደ ምስክር ሆኖ ባይፃፍም ምስክር አይደለም ተብሎ ሊተረጎም እንደማይገባ ነው፤ የኑዛዜው ወይም የስጦታው ሂደት ያለምንም ተጽእኖ በነፃነት እንዲከናወን በማድረግ የምዝገባውን ሂደት የመራ እስከሆነ ድረስ በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 882 መሠረት ኑዛዜው ወይም ስጦታው ተቀባይነት እንዲኖረው ሁለት ምስክሮች በቂ ናቸው፤ በተያዘው ጉዳይም ወ/ሮ ጥሩነሽ ቦጋለ አከራካሪውን ቤት በውልና ማስረጃ ጽህፈት ቤት ማለትም ስራውን በማከናወን በነበረ አዋዋይ

ፊት ቀርበው ለአመልካች መስጠታቸውን ሁሉም የስር ፍርድ ቤቶች ያረጋገጡት ነው፤ ስለሆነም አዋዋዩ በስጦታው ሰነድ ስሙ በምስክርነት ባይጻፍም የስጦታ ሂደቱ ሲከናወን የነበረ ምስክር ነው። በመሆኑም የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤትም ሆነ ጠቅላይ ፍ/ቤቱ የስጦታ ውሉ አራት ምስክሮች ያልፈረሙበት ወይም ደግሞ ከምስክሮቹ አንዱ ውል ለማዋዋል ስልጣን የተሰጠው ሰው ወይም ዳኛ ባለመሆኑ ተቀባይነት የለውም በማለት የሰጡት ፍርድ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ሆኖ ተገኝቷል። ስለሆነም የሚከተለውን ውሳኔ ሰጥተናል።

ው ሣ ኔ

- 1/ የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በክ/መ/ቁ. 45348፣ ሐምሌ 17 ቀን 1999 ዓ.ም የሰጠው ፍርድ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 348/1/ መሠረት ተሸሯል፤ ይጻፍ።
- 2/ የፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ችሎት በፍ/ይ/መ/ቁ 33004 የካቲት 13 ቀን 2000 ዓ.ም የሰጠው ፍርድ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁ. 348/1/ ተሸሯል፤ ይጻፍ።
- 3/ የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በክ.መ.ቁ. 22789፣ ጥር 12 ቀን 1998 ዓ.ም የሰጠው ፍርድ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ 348/1/ መሠረት ፀንቷል፤ ይጻፍ።
- 4/ አከራካሪው የስጦታ ውል ስራውን ሲያከናውን በነበረ ውል አዋዋይ ፊት በመቅረብ የተከናወነ በመሆኑ ምንም እንኳ አዋዋዩ በስጦታ ውሉ ውስጥ በምስክርነት ባይጠቀስም በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 882 በተጠቀሰው መንገድ እንደ ምስክር ስለሚቆጠር ስጦታው ተገቢውን የምስክሮች ብዛት /ፎርማሊቲ/ ያሟላ ነው ብለናል።
- 5/ ግራ ቀኝ ወገኖች ወጪና ኪሣራ ይቻቻሉ፤ መዝገቡ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ተ.ወ